

Економічні аспекти підприємництва та торгівлі

УДК 330.34.01:658

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17824873>

**Інноваційний потенціал підприємств України: аналіз, оцінка та
перспективи розвитку**

Черненко Олександр Сергійович,

аспірант кафедри управління та бізнес-адміністрування
Державного податкового університету, м. Ірпінь, Україна,

<https://orcid.org/0009-0002-5362-9702>

Прийнято: 13.11.2025 | Опубліковано: 30.11.2025

***Анотація:** Мета статті полягає у комплексному дослідженні інноваційного потенціалу підприємств України, визначенні сучасних тенденцій інноваційної активності, оцінці регіональних відмінностей та аналізі позицій держави в міжнародних індексах інноваційного розвитку. У центрі уваги – виявлення чинників, що стримують інноваційні процеси, та окреслення можливостей підвищення результативності інноваційної діяльності у контексті цифрової трансформації економіки.*

***Методи дослідження** включають статистичний аналіз динаміки інноваційно активних підприємств за 2022–2024 роки, порівняльний аналіз регіональної структури інноваційного розвитку, оцінювання міжнародних рейтингових позицій України, а також узагальнення факторів зовнішнього та внутрішнього впливу на інноваційні процеси. Застосовано методи систематизації, інтерпретації аналітичних даних та структурно-логічного узагальнення.*

Результати показують істотне зниження кількості суб'єктів господарювання, що здійснюють інноваційну діяльність, що свідчить про послаблення інноваційної активності на національному рівні. Встановлено значну нерівномірність регіонального розподілу інновацій, з концентрацією активних підприємств у технологічно розвинених областях та різким падінням показників у регіонах, що зазнали воєнного впливу. Аналіз міжнародних індексів підтверджує нестабільність позицій України та фіксує низку системних проблем: недостатнє фінансування НДДКР, слабку відповідність освітніх компетентностей потребам ринку праці, обмеженість взаємодії науки й бізнесу, недоліки регуляторного середовища. Разом із тим, збереження значної ролі ІТ-сектору та стійкість стартап-екосистеми свідчать про наявність потужного інноваційного потенціалу.

Висновки підкреслюють необхідність посилення державної інноваційної політики, збільшення інвестицій у наукові дослідження та цифрову інфраструктуру, активізації державно-приватного партнерства та підтримки регіональних інноваційних кластерів. Реалізація цих заходів дозволить підвищити конкурентоспроможність підприємств і створити передумови для сталого інноваційного розвитку України.

Перспективи. У подальших дослідженнях рекомендується зосередитись на детальному аналізі сучасного стану інноваційної екосистеми України та розробити рекомендації та моделі для її покращення.

Ключові слова: інноваційний потенціал, інноваційно активні підприємства, цифрова трансформація, інноваційна інфраструктура, міжнародні індекси інновацій, регіональні відмінності, НДДКР, інноваційні екосистеми, трансфер технологій, інвестиції в дослідження та розробки.

Innovative potential of Ukrainian enterprises: analysis, assessment and development prospects

Oleksandr Chernenko,

Postgraduate of the Department of Management and Business Administration,
State Tax University, Irpin, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0002-5362-9702>

Abstract: *The purpose of the article is to provide a comprehensive examination of the innovation potential of Ukrainian enterprises, identify current trends in innovation activity, assess regional disparities, and analyse the country's positions in major international innovation development indices. Particular attention is given to determining the factors that constrain innovation processes and outlining opportunities for enhancing innovation performance within the broader context of the economy's digital transformation.*

The research methods *includes statistical analysis of the dynamics of innovation-active enterprises for 2022–2024, comparative assessment of the regional structure of innovation development, and examination of Ukraine's standing in international rankings. Additionally, the study employs methods of systematization, analytical data interpretation, and structural–logical generalization to synthesise internal and external determinants influencing innovation activity.*

The findings reveal *a marked decline in the number of enterprises engaged in innovation, indicating a weakening of national innovation activity. The study also identifies substantial regional imbalances, with innovation concentrated in technologically advanced regions and a pronounced decline in areas affected by military actions. Analysis of international indices confirms the volatility of Ukraine's positions and highlights a set of systemic challenges: insufficient R&D funding, limited alignment of educational competencies with labour market*

requirements, weak cooperation between science and business, and shortcomings of the regulatory environment. Nonetheless, the continued strength of the IT sector and resilience of the startup ecosystem demonstrate the presence of considerable innovation potential.

***The conclusions** underscore the need to reinforce state innovation policy, expand investment in research and digital infrastructure, strengthen public–private partnerships, and support regional innovation clusters. Implementing these measures will enhance enterprise competitiveness and create the prerequisites for sustainable innovation-driven development in Ukraine.*

***Prospects.** In further research, the competition will focus on a detailed analysis of the modern innovation ecosystem of Ukraine and develop recommendations and models for its improvement.*

***Keywords:** innovation potential, innovatively active enterprises, digital transformation, innovation infrastructure, international innovation indices, regional differences, R&D, innovation ecosystems, technology transfer, investments in research and development.*

Постановка проблеми. В умовах активного впровадження цифрових технологій, посилення міжнародної конкуренції та змін в економіці, інноваційний розвиток компаній стає важливою умовою їхньої конкурентоздатності та стабільного розвитку в довгостроковій перспективі. Проте, українські підприємства стикаються з певними труднощами – обмеженим обсягом фінансування науково-дослідних робіт, недостатньою співпрацею науки та бізнесу, нерівномірним інноваційним розвитком у різних регіонах та впливом зовнішніх кризових явищ. Це обумовлює необхідність глибокого дослідження поточного стану їхнього інноваційного потенціалу та факторів, які впливають на його формування.

Проблема полягає в тому, що фактичний рівень інноваційної діяльності підприємств не відповідає потребам економіки країни та тенденціям світового технологічного ринку. Недостатня кількість інструментів заохочення інновацій, недоліки в управлінні інноваційними процесами та слабо розвинена інноваційна інфраструктура стримують розвиток компаній. Актуальність проблеми підкреслюється необхідністю створення ефективних способів стимулювання інноваційної діяльності, розвитку інноваційних об'єднань, вдосконалення системи управління інноваціями та створення сприятливих умов для впровадження технологічних рішень.

Отже, визначення проблеми вказує на необхідність всебічного аналізу інноваційного потенціалу підприємств України та розробки рекомендацій, які сприятимуть вирішенню наявних перешкод і підвищенню їхньої інноваційної здатності.

Крім окреслених проблем розвитку інноваційного потенціалу, важливо підкреслити його практичну значущість для формування економічної політики в умовах воєнних, економічних та цифрових трансформацій. Результати дослідження можуть бути використані для удосконалення механізмів державної підтримки інноваційної діяльності, оптимізації інструментів стимулювання інноваційно активних підприємств, а також для розроблення цільових програм відновлення та модернізації економіки, орієнтованих на зміцнення технологічної спроможності країни.

Окремої уваги потребують інституційні виклики, що визначають параметри інноваційного розвитку в сучасних умовах. Зокрема, йдеться про потребу поглиблення дерегуляційних процесів, які здатні спростити доступ підприємств до інноваційної інфраструктури та зменшити адміністративні бар'єри для комерціалізації технологій. Актуальним також є питання розвитку ефективного трансферу технологій, що передбачає посилення співпраці між університетами, науковими установами та бізнесом. Не менш важливим є

формування та підтримка інноваційних хабів і кластерів, які виступають ключовими платформами для генерації нових технологічних рішень, взаємодії стартапів із великими компаніями та залучення інвестицій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній науці питання інноваційного розвитку компаній та формування їхнього інноваційного потенціалу активно розглядаються багатьма українськими вченими. Протягом останніх п'яти років (2019–2024 рр.) вагомий внесок у розвиток теоретичних і методичних основ інноваційної діяльності зробили такі науковці, як В. Геєць, А. Гальчинський, Я. Базилюк, Л. Федулова, О. Амоша, Т. Шелудько, О. Лапко, І. Лукінов, О. Кузьмін, С. Ільяшенко, М. Кизим, О. Беляєв, Н. Краснокутська, О. Табенська, О. Колодізєв, І. Біла, В. Мединський та інші.

У своїх роботах дослідники переважно вивчають такі напрямки:

- оцінювання інноваційного потенціалу компаній (Федулова, Краснокутська, Кузьмін);
- управління інноваціями в умовах цифрової трансформації (Ільяшенко, Табенська, Амоша);
- вплив інституційного середовища на інноваційний розвиток (Геєць, Гальчинський, Кизим);
- проблеми фінансування інноваційної діяльності (Беляєв, Лапко, Шелудько);
- формування регіональних інноваційних систем (Колодізєв, Біла, Базилюк).

У деяких дослідженнях Л. Федулова та С. Ільяшенко підкреслюють важливість комплексного підходу до формування інноваційної стратегії, однак автори констатують недостатній розвиток інноваційної інфраструктури та слабку співпрацю компаній з науковими організаціями. Н. Краснокутська та О. Табенська звертають увагу на проблему нестачі фінансових ресурсів та

відсутність дієвих державних стимулів, що обмежує інноваційну активність компаній.

Дослідження В. Геєця та М. Кизима наголошують на ролі державної інноваційної політики, але наявні роботи демонструють розбіжності у поглядах на механізми її реалізації: деякі автори вважають ключовим посилення державної підтримки, інші підкреслюють потребу у дерегуляції та розвитку приватних інвестиційних інструментів. У працях О. Амоші та О. Лапка акцент робиться на впливі цифрових технологій на управління інноваційними процесами, хоча їхні висновки щодо рівня цифрової зрілості компаній різняться, що свідчить про наявність різних інтерпретацій фактичних даних.

У контексті глобальних трансформацій необхідним є врахування напрацювань міжнародних дослідників за останні роки. У працях В. Lundvall, М. McCann (2022) акцентується увага на швидкозмінних інноваційних екосистемах, які формуються під впливом цифрових технологій та нових моделей продуктивності. Дослідження S. Aghion, J. Lerner, F. Li (2023) підкреслюють важливість технологічної динаміки в умовах кризових шоків, зокрема зазначаючи, що інноваційно активні підприємства демонструють кращу стійкість і швидше адаптуються до нових структурних викликів. У роботах Т. Chen, Н. Xu, R. Belderbos (2023) простежується тенденція до посилення ролі партнерських мереж, інноваційних кластерів і трансферу технологій як ключових драйверів відновлення економік після масштабних потрясінь.

Незважаючи на велику кількість напрацювань, у наукових джерелах залишаються не повністю розглянутими такі проблеми:

- комплексне поєднання регіонального та національного аспектів інноваційного розвитку;

- оцінювання впливу воєнних і післявоєнних факторів на інноваційний потенціал компаній;
- узгодження оцінки інноваційної здатності компаній з результатами міжнародних рейтингів;
- подолання розриву між технологічними, організаційними та управлінськими компонентами інноваційного потенціалу;
- відсутність єдиного методичного підходу до його вимірювання в сучасних умовах.

Проведений огляд засвідчує, що попри суттєвий науковий інтерес до проблем інноваційного розвитку та наявність різноманітних підходів до оцінювання інноваційного потенціалу, залишається недостатньо дослідженим питання комплексного аналізу інноваційної спроможності українських підприємств у поєднанні з регіональними диспропорціями, інституційними бар'єрами та впливом воєнних факторів. Водночас відсутні системні напрацювання, що інтегрують статистичну динаміку останніх років, міжнародні індекси та структурні зміни інноваційної інфраструктури. Саме ця прогалина визначає актуальність і наукову значущість проведеного дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наявні дослідження лише частково висвітлюють питання всебічної оцінки інноваційної спроможності вітчизняних підприємств в умовах економічних змін. Зокрема, недостатньо дослідженими є наступні аспекти:

- кореляція між регіональними диспропорціями в інноваційній діяльності та загальним інноваційним потенціалом країни;
- вплив воєнних та післявоєнних обставин на здатність підприємств здійснювати інноваційні розробки та їх впровадження;
- значення цифрової трансформації у формуванні новітніх моделей інноваційної діяльності;

- фактори, що обумовлюють зменшення чисельності інноваційно активних підприємств, та розробка стратегій для стабілізації цієї тенденції;
- відповідність результатів міжнародних показників інноваційності реальному стану інноваційного розвитку підприємств.

Саме ці питання потребують подальшого вивчення та ретельного аналізу, що і становить наукову цінність даної статті.

Разом із визначеними прогалинами у дослідженнях регіональних диспропорцій, впливу воєнних чинників, цифрових трансформацій та розриву між рейтинговими оцінками і реальним станом інноваційного середовища, необхідно також наголосити на відсутності у сучасній українській науковій літературі комплексних методик оцінювання інноваційної спроможності підприємств. Переважна більшість існуючих підходів спирається на окремі показники (обсяги інноваційних витрат, кількість впроваджених розробок, частку інноваційно активних підприємств), що не дозволяє отримати інтегрованої картини.

Недостатньо розробленими залишаються:

- методики інтегральної оцінки інноваційного потенціалу, які б одночасно охоплювали фінансові, кадрові, технологічні та інституційні показники;
- динамічні моделі, здатні відображати зміни інноваційної активності під впливом воєнних та економічних шоків;
- методики регіональної диференціації інноваційної спроможності, що дозволяли б оцінювати територіальну нерівномірність з урахуванням інфраструктурних та соціально-економічних чинників;
- інструменти зіставлення міжнародних індексів із національними статистичними даними, що формували б узгоджену систему оцінювання відповідності між рейтингами та фактичними процесами.

Саме відсутність цих комплексних підходів ускладнює формування об'єктивної та системної оцінки інноваційного потенціалу і визначає наукову проблему, яку вирішує дане дослідження.

Формулювання цілей статті. Для реалізації поставленої мети планується вирішити наступні завдання:

1. Здійснити аналіз поточної ситуації з інноваційною діяльністю українських підприємств і визначити головні напрямки її розвитку.
2. Вивчити розбіжності в інноваційній діяльності між регіонами та з'ясувати фактори, які на них впливають.
3. Провести оцінку змін у позиціях України в основних міжнародних рейтингах інновацій і встановити ключові причини цих змін.
4. Ідентифікувати основні перешкоди, які обмежують розвиток інноваційного потенціалу підприємств.
5. Підготувати висновки та пропозиції щодо зміцнення інноваційного потенціалу українських підприємств і покращення результативності державної політики у сфері інновацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. В епоху цифрової трансформації економіки здатність підприємств до інновацій є вирішальним фактором їхньої конкурентоспроможності, продуктивності та стабільного розвитку. Активне використання цифрових технологій, автоматизація виробництва та застосування даних для управлінських рішень вимагають перегляду значення інновацій у створенні стратегій розвитку сучасних підприємств. За таких обставин саме вміння створювати, пристосовувати та впроваджувати інновації визначає позицію підприємства на внутрішньому та зовнішньому ринках.

В умовах воєнних та економічних трансформацій цифрова модернізація відіграє ключову роль у збереженні інноваційної активності українських підприємств. Досвід ІТ-сектору, який протягом 2022–2024 років

продемонстрував найвищий рівень адаптивності, свідчить про можливість масштабування цифрових рішень на інші галузі економіки. Зокрема, компанії ІТ-кластера Львова та Дніпра успішно впроваджують моделі дистанційного управління командами, цифрові платформи для R&D-проектів, а також інструменти швидкого прототипування, що скорочують цикли розробки інноваційних продуктів.

Водночас, українські підприємства мають ряд загальних проблем, які перешкоджають розкриттю їхнього інноваційного потенціалу. Це, зокрема, обмежене фінансування наукових досліджень, недостатня підтримка державою інноваційних проєктів, низький рівень оновлення технологій і слабка співпраця між наукою та бізнесом. Попри наявність кваліфікованих фахівців та певних наукових досягнень, рівень інновацій в Україні все ще нижчий, ніж у середньому по Європі [8, с. 18].

З огляду на важливість зазначеного питання, актуальним є здійснення всебічного аналізу інноваційних можливостей підприємств України, виявлення головних напрямків їх еволюції, оцінка впливу цифрових технологій на формування нових підходів до інноваційного менеджменту та визначення перспектив підвищення інноваційної здатності національної економіки. Результати даного дослідження можуть бути використані для розробки ефективних інструментів підтримки інноваційної діяльності на рівні підприємств, секторів економіки та країни в цілому.

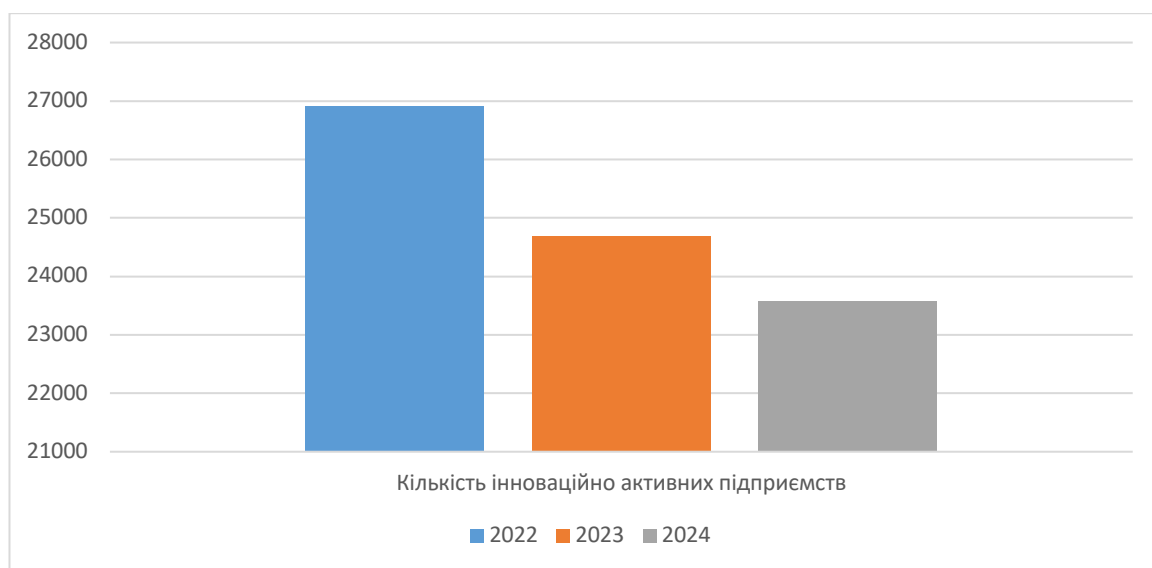

Рис. 1. Кількість інноваційно активних підприємств України (2022-2024рр.)

Джерело: державна служба статистики України

Протягом 2022-2024 років в Україні відзначається послідовне зменшення чисельності підприємств, що впроваджують інновації. У 2022 році таких підприємств було зареєстровано 26 904, але у 2023 році їх кількість знизилася до 24 688, а у 2024 році – до 23 564. Отже, за два роки сукупна кількість суб'єктів господарювання, які займаються інноваційною діяльністю, скоротилася приблизно на 12,4%. Це вказує на сповільнення прогресу в сфері інновацій в економіці країни.

Зменшення числа компаній, які активно займаються інноваціями, може бути пов'язане з декількома факторами: нестійкою економічною ситуацією, наслідками військових конфліктів, меншим фінансуванням наукових досліджень, падінням попиту серед споживачів та потенційними проблемами, що виникають при введенні в дію нових технологій [2, с. 34]. Разом з тим, це також може вказувати на зміни в структурі бізнесу, коли деякі компанії переходять до цифрових форматів роботи, змінюють сферу діяльності або об'єднуються з більшими бізнес-групами.

Негативна динаміка кількості інноваційно активних підприємств свідчить про необхідність посилення державної підтримки інноваційного сектору, розвитку цифрової інфраструктури, а також стимулювання приватних

інвестицій у науку та технології. Без активізації інноваційної діяльності підприємств цифрова трансформація економіки може уповільнитись, що ускладнить підвищення конкурентоспроможності українських компаній на глобальному ринку.

Зменшення числа підприємств, що активно впроваджують інновації, вказує на важливість збільшення державної допомоги інноваційній сфері, покращення цифрової інфраструктури та заохочення приватного фінансування науки і технологій [2, с. 7]. Відсутність поживлення інноваційної діяльності може сповільнити цифрову трансформацію економіки, що негативно вплине на конкурентоспроможність українських компаній на міжнародному ринку.

Таблиця 1

Кількість інноваційно активних підприємств за розробниками
інновацій за регіонами (2022-2024рр.)

Область	2022	2023	2024
Вінницька	724	756	773
Волинська	520	569	600
Дніпропетровська	2450	2364	2071
Донецька	716	397	182
Житомирська	617	605	585
Закарпатська	455	480	474
Запорізька	1095	885	569
Івано-Франківська	529	568	584
Київська	1610	1557	1628
Кіровоградська	417	459	414
Луганська	233	26	3
Львівська	1764	1817	1823
Миколаївська	553	435	412
Одеська	1521	1382	1374
Полтавська	804	778	758
Рівненська	518	563	571
Сумська	479	453	430
Тернопільська	410	447	465

Харківська	2119	1565	1481
Херсонська	388	182	61
Хмельницька	596	597	587
Черкаська	646	654	670
Чернівецька	315	321	299
Чернігівська	498	420	431
м.Київ	6927	6408	6319
Разом	26904	24688	23564

Джерело: державна служба статистики України

Попри загальне скорочення числа підприємств, що займаються інноваціями, інноваційна діяльність в Україні розподілена нерівномірно. Перевага кількох окремих регіонів може негативно вплинути на збалансований економічний розвиток країни. Це вказує на необхідність активізації державної підтримки для заохочення інноваційної діяльності в регіонах з нижчим рівнем активності [13]. Важливо зосередитися на поширенні інновацій, зокрема, через створення регіональних інноваційних центрів, технологічних парків та програм підтримки співпраці між бізнесом, науковими установами та місцевими органами влади, щоб максимально реалізувати інноваційний потенціал.

Регіональний аналіз підтверджує істотну нерівномірність інноваційного розвитку, яка визначається поєднанням інфраструктурних, економічних та безпекових факторів. Відсутність цілісної державної регіональної інноваційної політики посилює структурні розриви між областями та знижує сумарну інноваційну спроможність економіки.

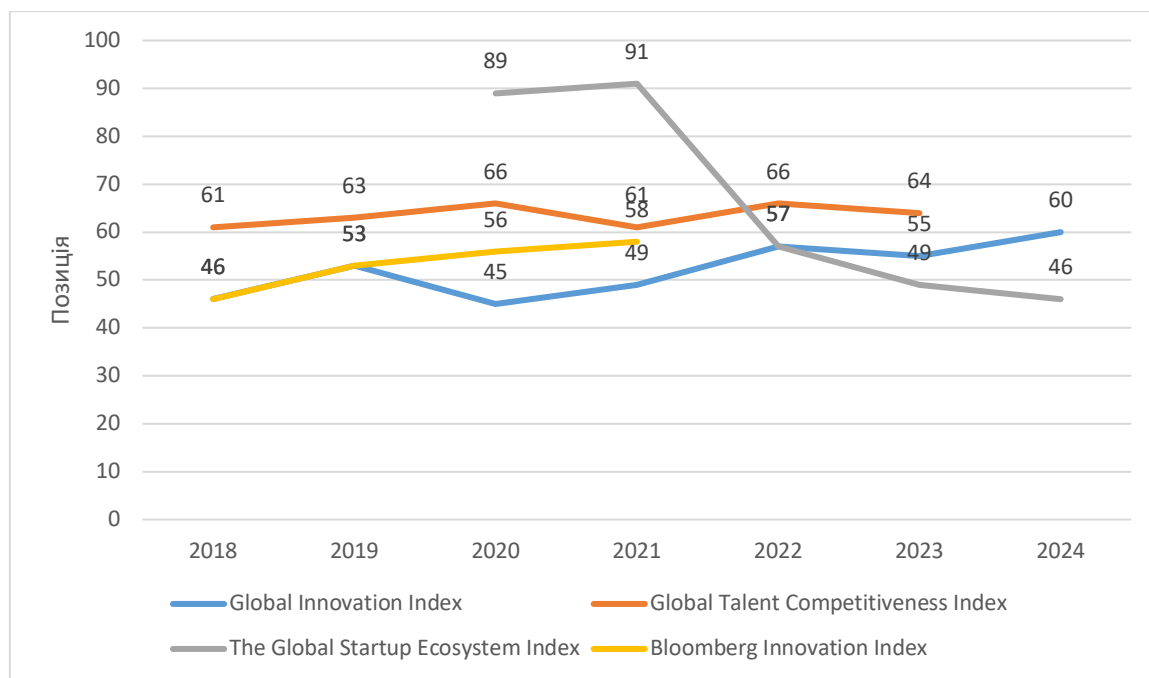

Рис. 2. Динаміка позицій України у міжнародних рейтингах інновацій

Джерело: дані інституту економічних досліджень та політичних консультацій

Представлений графік ілюструє зміни, що відбувалися з місцем України у чотирьох важливих міжнародних рейтингах, які відображають рівень інноваційного розвитку, стан стартап-екосистеми та конкурентоспроможність людського капіталу. Загалом, результати країни демонструють нестабільність, що пов'язана як з внутрішніми економічними змінами, так і з зовнішніми факторами, такими як військова агресія Російської Федерації, кризові явища у світовій економіці та зміни в методологіях окремих рейтингів.

Протягом 2018–2024 років позиція України в Глобальному індексі інновацій (ГІІ) показує слабку позитивну динаміку. З 2018 року (46 місце) спостерігаються коливання, але з 2021 року помітне поступове покращення – з 49 місця до 55 у 2023 році та 60 у 2024 році. Таке зростання обумовлене посиленням впровадження цифрових технологій, розвитком інформаційно-технологічного сектору, збільшенням експорту послуг у сфері технологій та зростанням числа інноваційних підприємств, незважаючи на складну ситуацію, пов'язану з воєнними діями.

Україна демонструє досить стабільні, але не прогресивні результати в GTCI, коливаючись приблизно між 61-м та 66-м місцем. Ці незначні коливання вказують на постійні проблеми в управлінні талантами, зокрема, відтік кваліфікованих фахівців, недостатнє фінансування розвитку людського капіталу та обмежені можливості для залучення іноземних експертів. Підвищення рейтингу у 2022 році (66 місце) не було довготривалим, і у 2024 році показники повернулися до 60-го місця.

Найбільш значні зміни спостерігаються в цьому рейтингу. У період з 2018 по 2021 роки позиції України покращилися з 61-го до 91-го місця, що відображало активний розвиток стартап-екосистеми, збільшення кількості інкубаторів та акселераторів, а також міжнародне визнання українських ІТ-компаній.

Однак, різке погіршення показників у 2022 році до 57-го, а потім до 49-го у 2023 році та 46-го у 2024 році, є результатом військових дій, переміщення частини бізнесу за кордон та загального зменшення інвестицій у венчурний капітал. Попри це, збереження позицій у першій півсотні свідчить про живучість української ІТ-індустрії та здатність підприємництва адаптуватися до змін.

Положення України в цьому показнику загалом коливається, займаючи місця в діапазоні від 45-го до 57-го. У період 2018-2019 років було зафіксовано підйом (з 46-го на 53-тє місце) завдяки активному запровадженню цифрових сервісів та розширенню інноваційної бази. Однак, починаючи з 2021 року, спостерігається погіршення рейтингу до 49-го місця у 2023 році та 46-го у 2024 році, що частково зумовлено зменшенням обсягів виробництва, обмеженням капіталовкладень у наукові дослідження та розробки, а також сповільненням процесу технологічної модернізації підприємств внаслідок воєнних дій.

Недостатнє фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) є однією з основних перешкод на шляху

розвитку інновацій в Україні. Хоча в країні є обдаровані науковці та наукові організації, обсяг коштів, що виділяються на НДДКР, залишається малим. Це гальмує інноваційний прогрес, оскільки обмежує наявність ресурсів для проведення досліджень, розробки технологій та генерації нових знань.

Варто зазначити, що Україна стикається з викликами в освітній сфері та підготовці кадрів. Незважаючи на високий рівень освіти серед населення, існує розрив між знаннями, отриманими в навчальних закладах, і потребами сучасного ринку праці. Через це випускникам часто не вистачає практичного досвіду для успішної діяльності в передових галузях.

Надмірна бюрократія та корупція ускладнюють інноваційний розвиток в Україні. Складні адміністративні процедури та корупційні дії можуть відлякувати внутрішніх та іноземних інвесторів від інноваційних проєктів. Широка корупція підриває довіру до законів та регуляторних актів, що гальмує формування сприятливого середовища для інновацій.

Інноваційний потенціал України зазнає впливу зовнішніх обставин. Геополітична ситуація, включаючи воєнний конфлікт, породжує ризики та обмежує залучення зовнішнього капіталу. Економічні труднощі, такі як нестабільність та зміни курсів валют, створюють проблеми для підприємств, які працюють в Україні, ускладнюючи стратегічне планування та впровадження інноваційних проєктів [14].

Водночас, державна політика і підтримка є важливим інструментом для заохочення інновацій та нейтралізації негативного впливу цих факторів. Органи влади можуть сприяти створенню умов, сприятливих для інновацій, за допомогою відповідних програм, стимулів та розвитку інфраструктури. Однак, Україні необхідна більш чітка та дієва державна політика, орієнтована на підтримку інноваційного розвитку.

Державне сприяння науковим дослідженням, передачі технологій та підприємництву є суттєвим для формування інноваційного середовища. Таке

сприяння може здійснюватися різними способами, включаючи дотації, податкові преференції та фінансування науково-дослідницької бази. Заходи з оптимізації нормативних процедур, посилення охорони прав інтелектуальної власності та протидії корупції є необхідними для забезпечення сприятливих умов для розвитку інновацій.

Взаємодія між урядовим та комерційним секторами також відіграє значну роль у розвитку інновацій в Україні. Державно-приватне партнерство може використовувати переваги обох секторів для вирішення спільних завдань та стимулювання технологічного прогресу. Заохочуючи взаємодію та обмін інформацією, такі партнерства можуть прискорити темпи інновацій та збільшити конкурентоздатність українських галузей на міжнародному рівні.

Отримані результати узгоджуються з тенденціями, характерними для країн Центральної та Східної Європи, де інноваційна активність також зазнає впливу безпекових ризиків, дефіциту R&D-фінансування та структурних дисбалансів. Досвід Польщі та Чехії демонструє, що системна підтримка малого інноваційного бізнесу, розвиток технологічних парків і стимулювання кооперації університетів з промисловістю забезпечують стійке зростання інноваційної спроможності.

У Словаччині та Естонії позитивний ефект забезпечили програми дерегуляції та розвиток цифрових сервісів для бізнесу, що сприяло спрощенню доступу підприємств до інноваційної інфраструктури. Порівняння цих моделей із ситуацією в Україні свідчить, що формування сучасної інноваційної екосистеми неможливе без поєднання державної підтримки, цифрової модернізації та гнучких інструментів стимулювання R&D.

Порівняльні міжнародні індикатори:

- GERD (Gross Domestic Expenditure on R&D): у провідних країнах ЦСЄ частка GERD становить 1,2–2,0% ВВП, тоді як в Україні у 2022–2023 роках - близько 0,4%.

- BERD (Business Expenditure on R&D): у Словенії та Чехії цей показник перевищує 60% загальних витрат на R&D; в Україні - менше 30%.
- Частка витрат на R&D у ВВП: Польща - 1,44%, Естонія - 1,77%, Чехія - 1,99%; Україна - у межах 0,3–0,5%.

Порівняння підтверджує системне недофінансування наукових досліджень в Україні та низьку залученість бізнесу до інноваційної діяльності, що істотно обмежує можливості формування стабільної інноваційної динаміки.

Україна має передумови для імплементації кращих практик регіону, однак потребує адаптації інституційних механізмів до умов воєнної та післявоєнної економіки.

Висновки. Проведений аналіз здатності українських підприємств до впровадження нового дозволив комплексно оцінити поточний стан інноваційної діяльності, виявити основні фактори, що на неї впливають, та окреслити можливості подальшого прогресу. Дослідження було спрямоване на вивчення змін в інноваційній діяльності підприємств, аналіз відмінностей між регіонами, визначення тенденцій позиціонування України в міжнародних рейтингах інновацій та ідентифікацію перешкод, які заважають розвитку інноваційного середовища. Отримані результати підтвердили важливість проблеми та дозволили досягти поставлених цілей.

Встановлено, що у 2022–2024 роках спостерігається значне зменшення числа підприємств, які запроваджують інновації, що вказує на зниження загальної інноваційної активності економіки. Нерівний розподіл інновацій між регіонами, переважання декількох промислово розвинених областей та відчутне погіршення ситуації у регіонах, які постраждали від військових дій, ускладнюють створення збалансованого національного інноваційного простору. Аналіз міжнародних рейтингів показав нестабільність позицій

України та підтвердив існування системних проблем у розвитку людського потенціалу, стартап-середовища та інноваційної інфраструктури.

Головними проблемами, які заважають розвитку інновацій, є обмежене забезпечення коштами наукових розробок, невідповідність навчальних програм вимогам роботодавців, ускладнена система регулювання, зловживання владою та вплив міжнародної політичної ситуації. Однак, незважаючи на це, стабільна діяльність технологічної галузі, наявність кваліфікованих спеціалістів та розширення цифрових послуг демонструють можливість українського бізнесу пристосовуватися до важких обставин. □ Інноваційний потенціал українських підприємств залишається нерівномірним та істотно залежним від регіональних, інституційних і безпекових умов. Виявлено значні диспропорції між областями, що формують неоднакову інноваційну спроможність економіки.

Проведене дослідження дозволило комплексно оцінити інноваційний потенціал українських підприємств у контексті воєнних, економічних та цифрових трансформацій, виявивши ключові чинники, що визначають сучасну динаміку інноваційної активності. Аналіз статистичних показників, регіональних відмінностей, інституційних умов та порівняльних міжнародних індикаторів дав змогу сформулювати цілісне уявлення про стан та перспективи розвитку інноваційного середовища. Узагальнюючи результати, доцільно виокремити такі основні висновки:

1. Воєнні фактори посилили структурні обмеження інноваційного розвитку, зокрема у частині доступу до фінансових ресурсів, функціонування інфраструктури та реалізації інноваційних проєктів. Це призвело до зниження частки інноваційно активних підприємств у 2022–2024 роках.

2. Цифрова трансформація виступає ключовим драйвером стійкості інноваційної діяльності, а локальні кейси ІТ-кластерів та підприємств, що

впроваджують цифрові технології, підтверджують можливість масштабування успішних практик на інші галузі.

3. Інституційні бар'єри залишаються визначальним стримувальним чинником, зокрема надмірна зарегульованість, недостатній розвиток трансферу технологій та обмежена взаємодія науки й бізнесу. Це знижує здатність економіки реалізовувати свій інноваційний потенціал.

4. Порівняння міжнародних індикаторів R&D підтверджує низький рівень інвестицій у наукові дослідження в Україні, що суттєво відстає від країн Центральної та Східної Європи. Недостатня залученість бізнесу до фінансування інновацій обмежує можливості технологічної модернізації підприємств.

5. Розвиток інноваційної екосистеми України вимагає комплексної державної політики, спрямованої на підтримку кластеризації, модернізацію інфраструктури, стимулювання партнерств і підвищення інституційної спроможності регіонів.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень є:

- моделювання інноваційних кластерів та оцінка їхнього впливу на регіональний розвиток;
- розроблення інтегральних методик оцінювання інноваційного потенціалу в умовах післявоєнного відновлення;
- аналіз ефективності цифрових платформ та інструментів управління інноваціями;
- порівняльні дослідження адаптаційних стратегій підприємств України та країн ЦСЄ;
- формування сценаріїв трансформації інноваційної інфраструктури з урахуванням воєнних ризиків та глобальних тенденцій цифровізації.

Підсумовуючи результати дослідження, можна зробити висновок, що для підвищення здатності підприємств до інновацій необхідна всебічна

державна допомога, а саме: збільшення обсягів фінансування науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), формування позитивного регуляторного клімату, заохочення взаємодії підприємництва з науковими організаціями, формування місцевих інноваційних об'єднань та посилення охорони прав на інтелектуальну власність. Актуальними напрямками наступних наукових досліджень є розгляд моделей державно-приватного партнерства, аналіз результативності програм цифрової модернізації та пошук способів залучення капіталовкладень у технологічні проєкти.

Таким чином, незважаючи на те, що поточна ситуація з інноваційною діяльністю підприємств України відрізняється суперечливими тенденціями, держава має значний потенціал для інноваційного зростання за умови стратегічно орієнтованої підтримки та успішної реалізації політики розвитку інноваційної економіки.

Список використаних джерел

1. Ломачинська І. А., Горняк О. В. Інноваційний потенціал як чинник зростання та конкурентоспроможності національної економіки: аналіз, оцінка та перспективи розвитку / *Економіка та суспільство*, № 72 (2025). [1, с. ...]
2. Манн Р. В., Мироненко Д. Ю. Оцінка інноваційного потенціалу промислових підприємств: проблеми стійкого розвитку / *Економіка та суспільство*, № 44 (2022). DOI: 10.32782/2524-0072/2022-44-125. economyandsociety.in.ua+1
3. Манн Р. В., Махно С. В. Інноваційно-інвестиційний потенціал підприємств України: умови збереження та розвитку в повоєнний період / *Економічний простір*, (2022). DOI: 10.32782/2224-6282/182-23. Простір+1

4. Павлюк Т. С., Полусмяк Ю. І., Гончаров А. Є. Новітні можливості стратегічного розвитку інновацій українських підприємств / *Управління змінами та інновації*, 2024. DOI: 10.32782/СМІ/2024-9-9. smi.politehnica.zp.ua
5. Резнік С. В. Інноваційні складові розвитку промислових підприємств у воєнний період / *Підприємництво та інновації*, 2023. DOI: 10.32782/2415-3583/29.15. ei-journal.in.ua
6. Островська Г. Й., Шелестовський Б. Г., Тараєвська Л. С. Методика оцінки інтелектуального потенціалу інноваційно-орієнтованого підприємства / *Науковий вісник НГУ*, 2024, № 4, с. 141–148. DOI: 10.33271/nvngu/2024-4/141. nvngu.in.ua
7. Куліков О. П., Квашина Ю. А., Кривонос К. В. Формування інноваційного потенціалу підприємств в умовах цифрової економіки / *Бізнес Інформ*, № 6 (2023), с. 99–105. DOI: 10.32983/2222-4459-2023-6-99-105. business-inform.net
8. Масляк О. М. Інноваційний потенціал підприємства: ключові фактори / *Економічний простір*, 2024.
9. Далик В. П. Оцінка інноваційного потенціалу підприємства в умовах ризику / *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Економічні науки*, 2024, № 2. DOI: є у публікації. Elartu
10. Кучер М. М., Аносова О. С., Варчук О. М., Романовський А. Є. Оцінка інноваційного розвитку малого та середнього підприємництва в умовах відновлення економіки / *Менеджмент: актуальні проблеми економіки*, 2024. eco-science.net
11. Котвицька Н. Інноваційний потенціал підприємств: організаційно-економічний аспект / *Розвиток міста*, 2025. journals.ndirom.kyiv.ua
12. Храпкіна V. (Храпкіна В.) Сучасний стан, виклики та тенденції інноваційного розвитку України / *Журнал ЕАЕ*, 2023. journal.eae.com.ua

13. Житар М. Інноваційний розвиток та фінансовий потенціал підприємств зв'язку: стратегічні підходи / *Економічний розвиток*, 2025. DOI: 10.32782/2308-1988/2025-52-20. economdevelopment.in.ua

14. Скиба О. О. Оцінка інноваційного потенціалу України в контексті світових рейтингів / *Економічний простір*, № 190 (2024). DOI: 10.32782/2224-6282/190-62. Простір

15. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність України (моніторинг 2023) : наук.-аналіт. доповідь / Т. В. Писаренко [та ін.] ; УкрІНТЕІ. Київ, 2024.